

SZIGORUAN BIZALMAS !

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének 1956. február 4-én
de. 11 órakor megtartott 1. sz. üléséről.

Jelen vannak: Rusznyák István elnök, Fogarasi Béla, Gombás Pál
és Ligeti Lajos alelnökök, Bognár Rezső főtitkár,
Bognár Géza, Jánossy Lajos és Major Máté akadémiai
titkárok,

Alexits György, Erdey-Gruz Tibor, Lükács György,
Novobátczy Károly és Straub F. Berné elnökségi
tagok,

Szabolcsi Bence, Manninger Rezső, Maucha Rezső,
Verő József és Schulek Elemér osztályelnökök.

Meghívott

valamennyi napirendi ponthoz:

Polinszky Károly elnökségi titkár és Kónya Sándor,
az MTA Hivatalának mb. vezetője.

Kimentették magukat: Molnár Erik, Hevesi Gyula és Sedlmayr Kurt
elnökségi tagok,

Mihailich Győző és Riesz Frigyes tisztelet-
beli osztályelnökök.

N a p i r e n d :

- 1./ Az Akadémia 1956. évi kutatási terve.
Előadó: Bognár Rezső főtitkár.
- 2./ Javaslat az akadémiai prémium-ösztöndíj rendszer megszünte-
tésére és akadémiai díjak rendszerének bevezetésére.
Előadó: Major Máté akadémiai titkár.
- 3./ Javaslat a szerződéskötési rendszer kialakítására.
Előadó: Alexits György, a KFB titkára.
- 4./ A Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság 1956. első félévi
munkaterve.
Előadó: Alexits György, a KFB titkára.
- 5./ Egyebek.

.....

Rusznyák István elnök üdvözli az Elnökség megjelent tagjait és
az ülést megnyitja.

A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Ligeti Lajos alelnököt és
Major Máté akadémiai titkárt.

I.

AZ AKADÉMIA 1956. ÉVI KUTATÁSI TERVE.

Bognár Rezső főtitkár bevezetőjében hangsúlyozza, hogy a jelenlegi kutatási terv csak azon témákat tartalmazza, amelyek az akadémiai intézetek feladatkörébe tartoznak és amelyeket az Akadémia támogat. Kiemeli, hogy az Elnökség először foglalkozik ilyen mélyrehatóan az Akadémia éves kutatási tervével. A terveknek évenként történő folyamatos összeállítása azért szükséges, mert sokkal tisztább képzet ad. Az Elnökség feladata annak megállapítása, hogy a tervek összeállítása helyes-e így, vagy ha nem, milyen formában történjék az összeállítás. A jövőre nézve tehát a metodikát kell kialakítani.

Rusznayák István elnök bejelenti, hogy az ülésről távollévő Mihailich Győző tiszteletbeli osztályelnök levelet intézett az Elnökséghez, melyben a VI. Osztály 1956. évi kutatási terv 6313. pontja első bekezdésének módosítását javasolja a következőképp:

"6313 Építés.

Az építéstudomány területén nagyfontosságú és hidépítésünk szempontjából jelentős a hidszerkezetek dinamikus igénybevételének, valamint a hegesztett kötések varrattényezőinek kísérleti úton meghatározása.

A vasbetonépítés terén fontos feladatok: A betonszilárdítás fokozása, a beton-és vasbetonoszlopok törőterhelésének kísérleti meghatározása, az előregyártott vasbetonelemekből való építés, valamint a feszített szerkezetek problémáinak megoldása.

Mindezen munkák a tartószerkezetek gazdaságos tervezését és építését segítik elő.

A két és három emeletes épületek műszaki gazdasági mutatóinak megállapítása a második öt éves terv végrehajtása során nagy méretekben végrehajtott lakásépítés gazdaságosságát vizsgálja."

Fogarasi Béla elnök mindenekelőtt üdvözli, hogy egy ilyen komoly munka, a tervösszeállítás alaposabb kidolgozása, áttekinthetővé tette megtörtént.

Az anyag érdemi részét illetően elmondja, hogy a terv tudománysszankénti arányosításával nem foglalkoztak kellően a szerkesztők.

Ez általános vonatkozás. A társadalomtudományok területén azonban annyira aránytalanul történt a kiemelés a II. Osztály által megadott anyagból, hogy ez szinte torz képet ad. A filozófia területéről például csak 3-4 mondat maradt benne, de ugyanez vonatkozik a történettudományra is. A legkiélezettebb a helyzet a közgazdaságtudománynál. Szerint a következő mondatot tartalmazza a terv: "A szocialista gazdaság vezetésének módszereit kidolgozni." Aligha

hihető, hogy ez elég erről a területről. Véleménye szerint helytelen a bibliográfiák analógiájának alkalmazása a Tudományos Akadémia tervére. Ezeknek a számozásoknak megvan a jelentősége és haszna könyvtárak, irattárak esetében, de egy tudományos osztályozás olyan nehéz dolog, hogy könnyen számfetisizmushoz vezethet. Szerint ez jelenlegi viszonyaink között még korai.

Gombás Pál alelnök helyteleníti, hogy az "Atomok és atommagok statisztikus elmélete" rész teljesen kiemelve, kiesik az egységes egészéből. Korrigálásra szorul, mert ez a rész teljes egészében beletartozik az elméleti fizikába.

Jánossy Lajos akadémiai titkár nem ért egyet azzal a tendenciával, hogy általában minden osztálynál jelentkezzen évről-évre huzódó apró témák.

Felhívja a figyelmet arra, hogy a terveket összhangba kell hozni az anyagi lehetőségekkel, mert csak a rendelkezésre álló keretek figyelembevételével lehetséges reális terv kidolgozása.

Lukács György elnökségi tag hiányolja a tervből a komplex kutatási témákat, holott ez az Akadémia törekvéseiben igen fontos szerepét játszik. Ennek a tervben valamilyen formában tükröződnie kell.

Straub F. Brunó elnökségi tag felhívja a figyelmet arra a helytelen irányra, hogy a terv sok helyen a metodikát, mint önálló kutatási témát tünteti fel. Természetesen elengedhetetlen az irodalom tanulmányozása, de lassan már olybá fajul, hogy ez az egyetlen. Ebben a formájában már fel kell lépni ellene.

Hiányolja, hogy a félvezetők kutatása sem a III., sem a VII. Osztály tervében nem szerepel, holott ez a kérdés Magyarországon eléggé elhanyagolt terület.

Schulek Elemér osztályelnök javasolja a tervnek csoportosítás szerinti felülvizsgálatát, mert mint a 7302.sz. téma is mutatja a dolgok nem logikai sorrendben következnek egymásután.

Novobáczky Károly elnökségi tag véleménye szerint a térelméleti kutatásoknak feltétlenül szerepelnie kell a tervben, s ezt a következő szöveggel javasolja: "Az elméleti fizika egyik új célkitűzése, hogy bekapcsolódik a világszerte folyó térelméleti kutatásokba."

Alexits György elnökségi tag hangsúlyozza, hogy a tudományos tervnek az a célja, hogy rámutasson azokra a fő irányokra, gondolatokra, amelyek megmutatják, hogy merre várható a tudomány fejlesztése. Ezeket a követelményeket a jelen terv nem elégítheti ki, elsősorban azért, mert a módszer ahogyan a terv létrejött nem a legmegfelelőbb, s más módszer kialakítása szükséges.

Javasolja, hogy az osztálytitkárok készítsenek egy rövidebb, globálisabb összefoglaló tervet a következő szempontok alapján: Meg kell határozni, hogy miről van szó, mennyi anyagi beavatkozást igényel és mely osztályok közreműködése szükséges a témához. Meghatározandó az is, hogy elméletibb, vagy könnyebben keresztülvihető kutatásról van szó, milyen tekintetben jelent fejlődést, mely tudomány intenzitását segíti elő, vagy éppen azt, hogy miben jelent stagnálást. Egy ilyen terv áttekinthetőbb képet ad az Elnökségnek és ennek alapján könnyebben kialakítható a jövőre nézve a metodika.

Manninger Rezső osztályelnök javaslata az, hogy az anyag fő témák szerint kerüljön csoportosításra, s jelölje meg az utat is, amelynek alapján a terv megvalósítható.

4

Bognár Géza akadémiai titkár kifejti, hogy a tervek nagymértékben irrerealitást tartalmaznak. Általában hazai kutatásunk egyik betege-sége az, hogy ha egy kutatóintézetben 40 kutató dolgozik, akkor 40 téma van. Ez helytelen, s ezen változtatni kell.

Rusznay István elnök hangsúlyozza, hogy a tervek alapvető hibája az, hogy a tervkészítés módja rossz. Természetesen osztályonként különböző a helyzet, de általában úgy történik a tervek összeállítása, hogy az intézetek a kutatók által összeállított tervet átadják a főbizottságoknak, a főbizottság rövidítve adja át az osztályvezetőségnek, s az osztályvezetőség ömlesztve küldi tovább az Elnökségnek. Ez így áttekinthetetlen és félrevezető, mert nincs egy-séges rendszere. Semmiféle szempontot nem ad. Hiányzik az irányítás.

Bognár Rezső főtitkár válaszában elmondja, hogy feltétlenül szükséges az Elnökség irányító szerepe a tervek összeállításánál. Ez azonban csak úgy érhető el, ha a jóváhagyásra kerülő terv megfelelően elő van készítve, s áttekinthető. Ezért felkérendők az osztályok, hogy adják meg azokat a szempontokat, amelyek alapján súly-pontoszni lehet a témákat; megjelölve azt is, hogy mely apróbb témákat lehet esetleg a tervből törölni.

Straub F. Brunó elnökségi tag által felvetett metodika-kérdéssel kapcsolatban szükségesnek tartja rendezni e kérdést. Az I. és II. Osztály esetében ugyanis egy-egy könyv megírása a tudományos munka, amelynek legnagyobb részét az irodalom tanulmányozása teszi ki. Ugyanakkor érvényben van egy minisztertanácsi határozat, amely kimondja, hogy ha egy kutató munkaidejében könyvéhez, vagy bármely munkájához irodalmat tanulmányoz, s főleg ha munkaidejében írja a munkát, nem részesíthető, vagy csak bizonyos mértékben részesíthető honoráriumban. Ezzel a kérdéssel a jövőben foglalkozni kell. Az év közben bekövetkező tervmódosításokkal kapcsolatban javasolja, hogy az osztályoknak nagyobb tartalékkeretet kell fenntartani a valóban szükséges tervek megvalósítása érdekében.

Határozat: Elnökség kimondja, hogy az 1956. évi kutatási terv átdolgozandó a vita során elhangzott szempontok alapján, s ezután kerüljön újból Elnökség elé megvitatásra. Az alapepnyagnak (mellékletnek), mint információ-nak is meg kell lennie minden osztály vonatkozásában.

Elelős: Bognár Rezső főtitkár

Határidő: 1956. március 15.

II.

JAVASLAT AZ AKADÉMIAI PRÉMIUM-ÖSZTÖNDIJ RENDSZER MEGSZÜNTETÉSÉRE ÉS AKADÉMIAI DIJAK RENDSZERÉNEK BEVEZETÉSÉRE;

Major Máté akadémiai titkár lehetségesnek tartja, hogy az 1956. évi Nagygyűlésen már a javaslat alapján kerüljenek a díjak kiadásra, az eddigi munkásság figyelembevételével.

Lukács György elnökségi tag nem tartja helyesnek az egész munkásság figyelembevételét a díjak kiosztásánál, hiszen ez a Kossuth-díj feladata. Keresztülvihetőnek látja azt, hogy az őzévi Nagygyűlésen, tehát az első évben az Akadémia újjászervezése óta létrejött tudományos munkák kerüljenek jutalmazásra, de természetesen nem jöhetnek számba azon munkák, amelyek már Kossuth-díjban részesültek. A későbbiek folyamán viszont az egy-egy munka jutalmazását tartja célszerűnek, annál is inkább, mivel itt a cél a fiatalok támogatása. Az akadémiai díjak bevezetését elsősorban erkölcsi súlyuk miatt helyesli.

Rusznay István elnök nem ért egyet a javaslattal. A prémium-rendszer a fiatalok elért tudományos eredményeit volt hivatva jutalmazni. Ha az egész munkásságot vesszük figyelembe, akkor olyan idősebb akadémikusok, tudósok részesülnek díjazásba, akik különben is Kossuth-díj, tiszteletdíj, stb. formájában honorálva vannak, s ezzel a fiatalok háttérbe szorulnak. A pályázat-rendszer bizonyos tudományterületeken helyes, mert egyetlen módja meghatározott irányú kutatásokra való terelésnek. Vannak azonban olyan tudományágak, ahol nem szerencsés pályázatot hirdetni, például az experimentális kutatásoknál, mert itt 1 éves terminust nem lehet kiszabni.

Szabolcsi Bence osztályelnök kéri az Elnökség hozzájárulását ahhoz, hogy a javaslattal ellentétben az I. Osztály területén ne 2-nagyobb, hanem több kisebb díj kerülhessen kiosztásra. A jutalmazandó témák ugyanis előkészítő részlettel tanulmányok, de amelyeknek fenntartása feltétlenül szükséges, s amelyből csak néhány év múlva lehet nagy, összefoglaló téma.

Gombás Pál alelnök helyteleníti, hogy a prémiumok kiosztásakor döntő szempontként jelentkeznek a szociális körülmények figyelembevételével. Ha a jövőben is marad ez szempontként, akkor a premizálás segíthetne a helyzetre. Felhívja az Elnökség figyelmét arra, hogy az akadémiai intézeti kutatások ne legyenek olyan háttérben a premizálás tekintetében, mint az eddig történt.

Rusznay István elnök Gombás Pál alelnök által felvetett kérdésre válaszolva elmondja, hogy az Elnökség álláspontja eddig az volt, hogy olyan helyeken is a tudományos munkát kell támogatni, ahol ez nem a fő feladat. Így a tanszékeken dolgozó tanársegédek, akiknek nem a tudományos kutatás a rutinmunkájuk, hanem az oktatás.

Alexits György elnökségi tag egyetért azzal, hogy a fiatalokat mindenképpen támogatni kell, de ugyanakkor nem szabad elhanyagolni azon idősebb tanárok támogatását, akik behatárolt foglalkoznak tudományos kutatással, s mint több példa mutatja igen szép eredménnyel. Az akadémiai díjak bevezetését helyesnek tartja. Véleménye szerint ez sem áthidalhatatlan, ha bizonyos átfedések történnek. Elvileg ugyan nem helyes, hogy ha egy kutató igazgatói jutalmazásban részesül, az akadémiai prémiumban, vagy akadémiai díjazásban is részesüljön, de gyakorlatilag inkább ez történjék, mint az, hogy nem megfelelő tudományos munka kerüljön jutalmazásra. Az akadémiai díjak bevezetése azonban nem járhat együtt az ösztöndíj-rendszer eltörlésével.

Erdey-Gruz Tibor elnökségi tag helyesli az akadémiai díjak bevezetését, azonban javasolja a 15.000 forintos díjak csökkentését és helyette inkább több 5.000-10.000 forintos díj kiadását. Meggondolandónak tartja annak rögzítését, hogy akadémikusok ne kaphassanak akadémiai díjat.

Straub F. Brunó elnökségi tag hangsúlyozza, hogy nem a prémiumrendszer eltörlése, hanem hibáinak kijavitása a helyes út. A feladat az, hogy az Akadémia tudománypolitikájához hangolódjék a prémiumrendszer. Ezt csak úgy lehet elérni, ha a prémiumkeretek egy bizonyos része irányított formában kerül kiosztásra, vagyis előre meghatározott tematikák kerülnének ebből a bizonyos részből premizálásra.

Határozat: Elnökség felkéri Major Máté, Jánossy Lajos akadémiai titkárokat és Straub F. Brunó elnökségi tagot az előterjesztett javaslat átdolgozására, a következő szempontok alapján:

- a./ Fiatalok tudományos munkájának támogatására maradjon meg a prémiumrendszer. (Bizonyos százalék irányított formában.)
- b./ A jövőben is fenntartandó az egyetemi hallgatók jutalmazása.
- c./ Szűkített formában pályázatok kiírása.
- d./ Egy, vagy két akadémiai díj bevezetése, amelyet az évi Nagygyűlésen az Akadémia elnöke ünnepélyes keretek között ad át, esetleg egy éremmel.
- e./ Rendezendő az elnöki jutalmazások formája és módja. (Egyes esetekben az igazgatói prémiumot nem az igazgató, hanem az Akadémia elnöke adná át.)

Felelős: Major Máté akadémiai titkár.
Határidő: 1956. március 15.

III.

JAVASLAT A SZERZŐDÉSKÖTÉSI RENDSZER KIALAKÍTÁSÁRA.

Határozat: Elnökség az előterjesztett javaslattal egyetért, azonban az 1./pontban említett "tematika" részletesebben kidolgozandó abból a szempontból, hogy a tematikának pontosan mit, milyen formában kell tartalmaznia. A kiegészítést a KFB terjessze Elnökség elé jóváhagyásra.

Felelős: Alexits György, a KFB titkára.
Határidő: 1956. február 29.

IV.

A KÖNYV-ÉS FOLYÓIRATKIADÓ BIZOTTSÁG 1956. ELSŐ FÉLÉVI MUNKATERVE.

Határozat: Elnökség a KFB 1956. első félévi munkatervét jóváhagyja.

V.

EGYEBEK.

Bognár Rezső főtitkár bejelenti, hogy az 1956. évi Magyar-Szovjet Társaság barátsági hónapjának keretében (1956. március 4 - április 4. között) az Akadémia ünnepi ülést tart. Javasolja, hogy az ünnepi ülést Rusznyák István elnök nyissa meg. Az ülés-előadója Jánossy Lajos akadémikus legyen. Az előadáshoz hozzászólóként felkérendő Fogarasi Béla, Straub F. Brunó és Lissák Kálmán akadémikusok, a mezőgazdasági tudományok részéről a Szovjetunióban járt delegáció egy tagja, valamint a barátsági hónap keretében Magyarországon tartózkodó szovjet delegáció egy tagja.

Határozat: Elnökség a főtitkár bejelentését tudomásulveszi, s a javaslatot elfogadja.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár.

K.m.f.

A jegyzőkönyv hiteles:

Major Máté s.k.
akadémiai titkár

Ligeti Lajos s.k.
alelnök.

Az 1956. I.félévi elnökségi ülések munkatervének jóváhagyása

Elnökség az előterjesztett 1956 I. félévi üléseinek munkatervét a következő módosításokkal hagyja jóvá:

- 1./ A januári ülés napirendje kiegészítendő az akadémiai díjak javaslatának megtárgyalásával.
- 2./ A májusi ülés első napirendi pontja a nagyszűlési főtitkári beszámoló téziseinek megvitatása legyen.
- 3./ Az I.félév munkatervébe beillesztendő az akadémiai intézetek fejlesztésének kérdése, az intézeti átcsoportosításoknak és egyéb, az intézetekkel kapcsolatos problémáknak a megvitatása.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár

Jelentés az 1955.dec. 3.-i elnökségi ülésen elhangzott panasz kivizsgálásáról.

Elnökség Major Máté akadémiai titkár bejelentését tudomásul veszi.

1956. február 4.

Az Akadémia 1956 évi kutatási terve.

Elnökség kimondja, hogy az 1956 évi kutatási terv átdolgozandó a vita során elhangzott szempontok alapján s ezután kerüljön újból Elnökség elé megvitatásra.

Az alapanyagoknak /mellékletnek/, mint információnak is meg kell lennie minden osztály vonatkozásában.

Felelős: Bognár Rezső főtitkár

Határidő: 1956.

Javaslat az akadémiai prémium-ösztöndíj rendszer megszüntetésére és akadémiai díjak rendszerének bevezetésére.

Elnökség felkéri Major Máté, Jánossy Lajos akadémiai titkárokat és Straub F.Brunó elnökségi tagot az előterjesztett javaslat átdolgozására, a következő szempontok alapján:

- a./ Fiatalok tudományos munkájának támogatására maradjon meg a prémiumrendszer. /Bizonyos százalék irányított formában./
- b./ A jövőben is fenntartandó az egyetemi hallgatók jutalmazása.
- c./ Szűkített formában pályázatok kiírása.
- d./ Egy, vagy két akadémiai díj bevezetése,

Selenit: Rendület a semafelcsorle
Csoprotor!

Navobáski: Töelmeletk intetisik fontossaja!

Alleit: Nem helyes a módszer
Mit össze van a Teremtő: determinálom a
intetisik irányát! Megadom a lehetőséget.
Tervez kivéti ötletet, problémát.

Törvénycsige: sámbatán a fő célra, irányra
hozzák gondolatot!

Módszer nem megjelölés! Alkalmazás - csak
0. feladat irányát megjelölés,

Ömfeladat irányát. Hybrid a Teremtő!

Mannings: A lehetőségek között - cím. Műve módszer
irányát.

{ Fő témák körül megjelölés
} az adott is megjelölés!

Mancha: járvás: Temefeladat elvételével
antifeladat.

Börsi S.: localities: témák is befoglalás
Feladat! fontos!

Atkérin thesaurus is felbecsülés
Drigita hírszer!

Miköz a jelentés

Műve a komplexitás
Meghatározás témák!

Létező Helyes megjelölés

Arde mrai témák!

Elvén s. 11. 4.

1.) 1956-os év.

Fogorosi st.

Széküti aszontos Külső rendszer
Alt. emelkedés. Társad. tudományok. - rit. kérés van.
1. rit. mikroszkóp! Közvet. tudomány / Kezdetek
II. Okt. - on vonat. fejlesztés átadása

Gombos: Atomfizika kérés. Matematika!
Nagyszámú feladat

Füzes: Kérdések nem kielégítő!
Nem elég a tan. Alkalmazás.

4815 - rit. felvilágosítás!

III. Okt. Hidrológia - tervezés! } 1956
Szélesség -

Lukács György: MTA tervezés az okt.
Közvet. tapasztalat, minőségi

Komplex kutatás
Nepviselés, hogy az a rehabilitáció
Tan. - os jelentőség van! Terület kutatás!

Straub Be.: Nem drágán megvalósítható!
Változás
Közvet. tan. az új irány!

Matematika tanulmányozás! Tan ??
Amikor a matematikai problémák!

Felvezetés?